

3- ÇOCUK MAHKEMELERİ

Günümüzde, cezalandırmanın amacı, suçluyu, "..beden ve ruh sağlığı bozulmadan insancillaştırarak, üyesi olduğu topluma yeniden kazandırmak..." olarak özetleniyor.⁵ Cezaların insancillığı anlayışı, "insana göre" ve giderek, "çocuğa

göre" yargılama yöntemlerinin saptanmasını gerektiriyor. Konu çocuk olunca, "cezalandırma", ikincil düzeyde kalıyor. Suça yönelen çocuğun gözetilip denetlenmesi, kimsesiz çocukların bakım ve koruma altına alınması, bedensel ve düşünsel özürülerin sağaltımı birincil düzeye çıkıyor. Çocuk mahkemelerinin yaslandığı temel, böylesine geniş kapsamlı kurumlaşmayı zorunlu kılıyor.

"Dünyadaki gelişmelere baktığımızda, çocuk mahkemelerine ilişkin ilk çalışmaların, 19. yüzyılda gerçekleştiğini görmekteyiz. Bu konuda ilk deneme ABD'de yapılmış ve ilk çocuk mahkemesi, 1878'de Massachusetts Eyaleti'nde işlerlik kazanmıştır. 1889'da Illinois, 1901'de Penssylvania eyaletleri bunu izlemiştir. 1925'te, ABD eyaletlerinin pek çoğunda çocuk mahkemeleri kurulmuştur. 1945'ten bu yana ise, tüm eyaletler çocuk mahkemelerine sahiptir. Diğer ülkelerde, sırasıyla, Norveç (1903), İsveç (1902), Romanya (1903)i Danimarka, İngiltere, Mısır (1905), Avusturalya (1907), Portekiz (1911), İsviçre, Belçika, Fransa, Almanya (1912), Macaristan (1913), İspanya, Sovyetler Birliği (1918), Avusturya, Polonya (1919), Kolombiya (1920), Hollanda (1921), Japonya (1923), Peru, Yunanistan (1924), Yeni Zelanda (1925), Brezilya (1927), Şili (1928), Kanada, Yugoslavya, İtalya (1929), Meksika (1931), Uruguay (1943), Guatemala (1937), Venezuela, Lüksemburg (1939), Ekvator (1944) olmak üzere pek çok ülke çocuk mahkemelerini kurmuşlar, geçen süre içinde gerekli değişiklik ve yeniliklerle geliştirmişlerdir."⁶

Çocukluktan gençliğe kelepçeli adımlar..

ÇOCUK MAHKEMELERİ

NE OLDU?- II

GÜNEY DİNÇ

4- TÜRKİYE'DE ÇOCUK MAHKEMELERİ

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra çocuk mahkemelerini oluşturan ülkeler, yararlandığımız araştırmanın kapsamı dışında. Onları da eklediğimiz zaman bu can sıkıcı dizgeler daha da uzayacak. O zaman,

"uygarlığın, insancillığın neresindeyiz?" sorusu, kendiliğinden yanıtlanacak. Yirminci yüzyılın sonuna doğru, çocuk mahkemelerini kuramayan, yüzündeki üç - beş ülkeden birisiyiz...

Hani "çocuklar, yarının güvencesi"ydi? Cumhuriyet'i onlara armağan etmiştik!.. Yoksa, bizim çocuklarımız hiç mi suç işlemiyorlar?...

Kuşkusuz, çocuklarımızı, gençlerimizi seviyoruz. Önemli günlerde şenlikler düzenleyip, söylevler veriyoruz. Arada bir kafamız kızarsa, azarlayıp, horluyoruz, kulaklarını çeker gibi.... Kimi zaman çocuklardan Öylesine korkuyoruz, korkutuluyoruz ki/umarsız bir dönemin tüm sorumluluğunu yüklediğimiz gençlerin sırtına basa basa iktidar oluyoruz. Ama bir türlü, çocuk mahkemelerini kuramıyoruz. Acaba neden?...

İçeriksiz törenler, abartılmış reklâmlarla gelip geçen 1979 Dünya Çocuk Yılı'nın Türkiye'de bıraktığı tek kazanım, 2253 sayılı "Çocuk Mahkemeleri'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun" oldu/ Yeni yasa, henüz uygulanmaya başlamadan, 1981 yılında bazı önemli değişimler geçirdi ye yürürlük tarihi 1 Haziran 1982'ye ertelendi.⁸

Yasa, beş yıl içinde, her il ve ilçede, birer çocuk mahkemesi kurulmasını öngörüyordu. İllerdeki mahkemeler, bir başkan ve iki üyeden oluşacak, ilçe çocuk mahkemelerinde tek yargıç bulunacaktı. İl Çocuk

Mahkemeleri, Ağır Ceza Mahkemeleri düzeyinde, ilçelerdekiler ise, Asliye Ceza Mahkemeleri gibi görev yapacaklardı.

Günümüzde de yürürlükte olmasına karşın hiçbir maddesi uygulanmayan yasa, çocuk bakım ve yetiş-

tirme yurtları, eğitici işyerleri, sağaltım ve rehabilite birimleri, gözetim, merkezleri, islahevleri, küçükler için özel tutuklama ve cezaevleri gibi kurumların oluşturulmasını öngörmektedir. Ayrıca, yargının araştırmalarına yardımcı olmak, kararların uygulanmasını sağlamak amacıyla, çocukların eğitimini üstlenecek uzmanlara gereksinim göstermektedir. "Gözetim delegeleri" adı verilen pedagog, psikolog ve psikiyatrist gibi uzmanlar, çocuğun yaşadığı aile ve çevre koşullarını, bedensel, duygusal ve düşünsel niteliklerini araştırıp, yargıca sunacakları "inceleme raporu" ile, küçüğün dünyasını aydınlatmakla görevlendiriliyorlar. Yasa, sosyal hizmet uzmanlarının yanı sıra, deneyimli ve iyiliksever yurttaşların gönüllü katkılarını olanak tanıyor.

Suç işlediği sırada "henüz on beş yaşını bitirmemiş.." sanıklar, yasanın "çocuk" tanımı içinde kalıyor. Çocuklar, 11'den küçük ve 11 - 15 yaş arası olmak üzere, iki grupta değerlendiriliyor. On bir yaşından küçüklere kovuşturma açılmıyor ve ceza verilemiyor. Ancak eylemleri, bir yılı aşan hapis cezasını gerektirirse, yargıç, başta kendi ailesi olmak üzere, küçüğü, bakıp gözetmek amacıyla yakınlarına, iş eğitimini veya sağaltımını üstlenecek özel ve kamusal yurtlara, işyerlerine, hastane gibi kurumlara verebiliyor. 11-15 yaş grubundaki çocukların, işlediği suçun anlam ve sonuçlarını ne oranda kavradığı, gözetim delegelerince araştırılıyor. İnceleme sonuçlarına göre, yargıç, ceza verebileceği gibi, koruyucu önlemlerle yetinebiliyor. Koşullu erteleme tavanını üç yıla çıkaran yasa, hapis cezalarının çocuk İslahevlerinde, çocuk cezaevlerinde ya da genel cezaevlerinin özel bölümlerinde yerine getirilmesini öngörüyor.

Yasanın eleştirilecek yanları da var. Özellikle iki konuda getirdiği ayrıcalıklarla, temel düşüncesini oluşturan "Gocukların korunması" amacından sapmalar gösteriyor. 6. maddede, "...olağanüstü haller, sıkıyönetim ve savaş hali ile askeri mahkemelerin görevlerine giren suçlarla..." Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin ilgilendiği alanlarda, olağanüstü yargılama yöntemlerinin saklı tutulduğu belirtiliyor. Yani suçlamanın konusu "devlet güvenliği" ile bağlantılı görülürse, yaşları on beşin altında kalsa bile, küçük sanıklara artık "çocuk" gözüyle bakılmıyor. Oysa siyasal yönü ağır basan bu tür eylemler, olgunlaşmış ve gelişmiş bir suç işleme kararlılığına dayanıyor. Henüz 15 yaşını doldurmayan sanıkların, böylesine özgün-leşmiş nitelikler edinmeleri sık rastlanacak durumlar olmadığı gibi, düşünce ayırımından kaynaklanan ölçütlerle, küçüklerin, yargısal eşitliğin, giderek toplumsal korumanın dışında bırakılmaları, adaletli bir düzenleme değil. Tek boyutlu insan yaratma çabalarının olağan öğretim kurumlarından taşarak çocuk yargısına kadar uzanması, toplumu seçeneksiz bırakma kararlılığının yadırgatıcı örneklerinden birisi.

Benzer durum, küçüklerle yetişkinlerin birlikte işledikleri suçlar için söz konusu. Yasa'nın 9. maddesi,

ilk biçimiyle, büyüklerle ortaklaşa gerçekleştirilen eylemlerde, küçüklere uygulanacak önlemleri, genel mahkemedeki davanın sonuçlanmasına değin ertelemek üzere yargıca yetki tanıyor, ancak, davaların birleştirilmesine olanak vermiyordu. 2552 sayılı yasa bu kuralı değiştirerek, davaların birlikte yürütülmesinin zorunlu görülmesi durumunda, Çocuk Mahkemesinin kararıyla, küçüklerin de olağan mahkemelerde yargılanabileceğini benimsedi. Ülkemizde, küçüklerin, genellikle yaşam çevrelerinin, yakınlarının etkisiyle suçta itildikleri bilinirken, ailenin sorumluluğuna çocuğu ortak yapan yaklaşım, çocuk yargısının özgüllüğü ile bağdaşmamaktadır.

Çocuk Mahkemeleri Yasası, değindiğimiz eksikliklerine karşın, alışageldiğimiz türden yüzeysel bir düzenleme değildi. Hukuk yoluyla özgürlüklerin ufanıp yok edildiği bir dönemde gündeme gelen, son yılların en olumlu tasarımıydı. Çocuk yargısı konusunda çok geciken Türkiye'nin önemli bir boşluğunu, kapatıyordu. Yeni girişimin başarısı için, çok yönlü kurumsallaşma gerekiyordu. Oysa, yasanın yürürlüğe girmesi yaklaştığı halde, görünen ya da görünmeyen, hiçbir hazırlık yoktu. Yöneticilerin başlangıçtan beri "soğuk" karşıladıkları çocuk mahkemelerinin kurulması için, tek bir adım atılmadı. Bu sessizlik karşısında, yasanın yürürlüğe girmesinden bir gün önce yayınlanan yazımda, böylesine önemli bir kurum için "ölü doğmamalı" demeye dilim varmadığından, uyarı ve dileklerimi, şu tümcelerle noktalıyordum:

"Mekanikleşen yargılama yöntemlerinden arındırılmış, biçimsellikten çok öze ve insan varlığının önemine yönelmiş kuruluşlar olarak, çocuk mahkemelerine, tüm hukukçuların, çocuklara sunulması gereken oranda özen ve ilgi göstermeleri gerekmektedir. Çocuk mahkemeleri canlı doğmalı, işlevlerini yerine getirebilmelidir. Bu olumlu başlangıcın başarısı, büyük ölçüde devletin ilgisine ve sağlayacağı olanakların genişliğine bağlıdır."⁹

Ölü ya da canlı doğmakta söz mü? Çocuk mahkemeleri hiç doğmadı ki... Aradan bunca yıl geçti, Türkiye'de tek bir çocuk mahkemesi kurulmadı.

Çocuk mahkemelerinin karşısına çıkarılan ilk engel, yargıç sayısının yetersizliği oldu. Mahkemelerdeki yargıç - savcı açığı iki bini aşmışken, yeni kuruluşların, bu açığı daha da büyüteceği söylendi. Bir yönüyle geçerli gibi görünen yaklaşım, ülkemizde, yargının yoğunlaşan sorunlarıyla ilgilenmeyen iktidarların savunması durumuna geldi. Neden yargıç açığı olsun? Türkiye'de, yeni kurulanlarla birlikte, tüm mahkemeleri dolduracak sayıda yetişkin hukukçular var. Beş hukuk fakültesi, her yıl yeni ürünlerini veriyor. Serbest çalışmayı yeğleyenlerin büyük çoğunluğu bolluk ve zenginlik içinde yaşamıyorlar. Yöneticiler, özendirici düzenlemelerle sorunları çözmektense, "böyle gelmiş - böyle gider" türünden yapay yetersizlikleri topluma benimseterek, işin kolayına kaçıyorlar.

Başka yöntemler de bulunabilirdi. Örneğin İngiltere'de

çocuk mahkemeleri yargıçları 65 yaşını bitirenler arasından seçiliyor.¹⁰ Türkiye'de de, sevimsiz işlerle uğraşmaktan yorgun düşen gönüllü hukukçulara, emeklilik yıllarında torunlarını okşar gibi, çocuklarla ilgilenme olanağı sağlanabiliirdi.

Adliyenin depo olarak kullanılan odalarından birini boşaltıp, kapısına, "Çocuk Mahkemesi" yazısını asmakla, yargıç, savcı, yazman atamakla da iş bitmiyor. Suç işleme bilinci yeterince gelişmeyen çocukların cezalandırılmaları yerine, alınacak önlemlerle suç odaklarından koparılıp, yanılıgıları giderilmiş, bilgi ve becerileri geliştirilmiş olarak topluma dönmelerini sağlamak, salt yargı kararlarıyla ulaşılacak bir sonuç değildir. Asıl sorun, çocuk mahkemelerinin, alıştığımız soruşturma, yargılama ve cezalandırma yöntemlerinin dışında geniş kapsamlı düzenleme ve örgütlenmeyi gerektirmesinden kaynaklanıyor. Sosyal devlet, tüm olanaklarıyla, "suçlu" ve "potansiyel suçlu" çocuklar

üzerine kanat germeli. Çocuk yargısının altyapısını oluşturan eğitim ve sağaltım kurumlarını gerçekleştirmeli.

Bunun için yeni yatırımlar yapılması zorunluluk taşıyor. Sosyal hizmet uzmanlarının, yetişkin eğitimcilerin göreve alınması, devlet bütçesine ek yükler getiriyor. Her şeyin para ile ölçülüp tartıldığı bir dönemde, böylesine soylu harcamalar, gereksiz görülüyor.

Çocuk mahkemelerini donduran bir başka etken, devletin, suçları önlemeye yönelik uzun soluklu tasarımlarının bulunmayışı. Cezaların artırılması ve güvenlik önlemlerinin pekiştirilmesi dışında, suçların azalmasını sağlayacak bilimsel çalışmalar yapılmıyor. Aile çevresinden başlayarak, ekonomik koşulların,, yerel alışkanlıkların,kitle iletişiminin, kentlerde bir zorunluluk biçiminde dönüşen küçük yaşta çalışma yaşamına katılmanın yarattığı olumsuz geçişimlerin, işlenen suç türleriyle bağlantısı araştırılmıyor. Cezaevlerinde, yeni geleceklere boş ranza bulunabildiği sürece, çağdaş gelişmelerden yararlanılması düşünülüyor. Kimi zaman, bir - iki yıl sürebilen yargılama sırasında genel cezaevlerinde bırakılan küçük sanıklar, ancak cezaları kesinleştikten sonra islahavlerine gönderiliyor. Böylesine durağan yaklaşımlarla, eğitsel kurumların desteğinden yoksun bırakılan çocuk yargısının başarıya ulaşması beklenemez.

5- CEZAEVLERİNDE TÜKENENLER

Adalet Bakanı'nın açıklamasına göre, "Ülkemizde halen Ankara, İzmir ve Elazığ illerinde olmak üzere, üç çocuk islahavi ile, Sinop ilinde bir cezaevi mevcut...

Çocuk Ceza ve İslahavleri ihtiyacı karşılandığından, İmralı Çocuk Ceza ve İslahavi tasfiye edilmiş...

1 Mart 1987 tarihi itibarıyla çocuk islahavleri ve cezaevlerinde bulunan hükümlü çocuk sayısı 555.. Bu miktar, 1 Mart 1985 tarihi itibarıyla 655, 1 Mart 1.986 tarihi itibarıyla ise, 728 idi."¹¹ Adalet Bakanı devam ediyor,

"Çocuk ceza ve islahavlerine, haklarında mahkumiyet hükümleri kesinleşen çocuklar gönderilmektedir. Tutuklama bir tedbir olduğundan, tutuklanan çocukların, çocuk ceza ve islahavlerine gönderilmeleri mümkün bulunmamaktadır... Kapalı cezaevlerinde bulunan tutuklu çocuklar hakkında Bakanlığımızda istatistiki bilgi yoktur. Ancak cezaevlerinde çocuk koşullarında kapasite yönünden herhangi bir yetersizlik söz konusu değildir..."

Türkiye'de her yıl kaç çocuk suç işliyor? En çok görülen suçlar hangileri? Yargılananların sayısı, aklananlar ve cezalandırılanlar, Bakan'ın da belirttiği gibi, tam olarak bilinmiyor. Adalet Bakanlığı'nın yayınladığı istatistiklere göre, 1985 yılının son gününde, genel cezaevlerinde, 310'u kadın, 240'si erkek olmak üzere, on sekiz yaşından küçük 2712 tutuklu bulunuyor. Cezaları kesinleşen küçüklerin sayısı ise, 1657.¹² Yıl içinde girip çıkanların

Suçlu Çikolata Çalmak

da eklenmesiyle, bu sayıların bir kaç kez katlanması olası. Sayısal derlemeler, suç tarihindeki yaş gruplarına göre yapılmıyor. Uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı cezalar alan küçükler, gençlik yıllarını genel cezaevlerinde geçiriyorlar. Suç yılına bakılmaksızın, istatistiklere onlarda yetişkinlerle birlikte yazılıyorlar. Cezaevi koşullarını bilen yargıçlar, ilk kez "bağışlanabilir" nitelikte suç işleyen küçükleri, hukuksal koşullar elverdiğince tutuklanmamaya özen gösteriyorlar. Bu olgular karşısında, İslahavlerinde yatan "555" hükümlü, çocuk suçlarının önemsizliğini vurgulamaya yetecek güvenli bir ölçü değil.

Çocukluklarının ve ilk gençliklerinin en güzel yıllarını genel cezaevlerinin sübyan koşullarında geçirenler nelerle karşılaşıyorlar? "Sübyanlar için dayak, cezaevlerine adımlarını, attıkları anda , yani kapı altında başlıyor. Bu bir gözdağı. Tutuklu nereye geldiğini bilmeli, ayağını denk atmalı. Dayaktan kurtulabilenler, ancak ailesi gardiyanları 'görenler' ya da büyük arkalılar oluyor." Dövülen, elektrik verilen, üzerinden yirmi kişi geçtikten

sonra ölen çocuklar... Bir bardak çay ya da bir paket sigara karşılığında edilgen eşcinselliğe zorlanan gençler... Onurunu korumaya çabalarken işkence görüp şişlenenler, bunları önlemesi gerekirken "ilk" olmamak için sırasını bekleyen gardiyanlar....

Yersizlik nedeniyle üç ay süren tutukluluğu boyunca, "bir yatakta üç kişi yatan... İki uzun yıl bir kez bile, bir yatakta tek başına yatamayan, zaman zaman aynı yatağı dört kişi paylaşan genç bedenlerin zorunlu beraberliği..." Giderek eşcinsel eğilimlerin körüklenmesi ve ardından gelen "temiz aşklar"...

"Pislik ve sefalet, sübyan koşuallarının başbelalarından bir başkası." Bit salgını, uyuz, yataklarını ıslatan çocukların yaydığı kokular içinde tükenen gençler. Ayda iki kez otuz kişinin bir çeşme yakalayabilme kavgasıyla harcanan beş dakikalık banyolar. "Kötü beslenmeden zayıf düşen ciğerler, battaniyesiz geçen kış gecelerinin ayazı.." ve elbette kaçınılmaz sonuç 'ince hastalık.'

Bunlar, sübyan koşuallarının değişmeyen yazgısı.¹³

Cezaevleri apayrı dünyalar. Bunca acıyı yaşayan İnsanların yakınmaları bile, üst katlara ulaşmıyor. *Nokta'nın* sorularını yanıtlayan Adalet Bakanı:

"Çocuk koşuallarında fiili livata konusunda Bakanlığımıza intikal eden herhangi bir olay bulunmamaktadır.... Ceza infaz koruma memurları tarafından cezaevlerinde bulunan hükümlülere herhangi bir şekilde baskı yapılması ve kötü muamelede bulunulması söz konusu değildir.... Çocuk koşuallarında kumar ve kumar nedeniyle çıkan herhangi bir olay ve bu olaya bağlı olarak yaralama ve öldürme olayı Bakanlığa intikal etmemiştir..." diyor.

Her şey, güllük, güllüstanlık olunca, yenilenip düzeltilecek bir konu da kalmıyor.

Yetersiz ve cılız yakınmalara karşın, Adalet Bakanı 25 Mayıs 1987 günü C.Savcılıkları'na bir genelge göndererek, eleştirilere kaynaklık eden uygulamaların önlenmesini istedi. Bakan'ın genelgesinde, "Ceza kurumlarında bulunan çocuk tutuklu ve hükümlülerin, yetişkinlere göre daha çok ihtimama ve nezarete muhtaç oldukları, ... yaşlarının küçüklüğü, hayat tecrübelerinin yetersiz bulunuşu, kolay ikna edilebilmeleri ve fiziki güçlerinin zayıf oluşu dikkate alınarak, her türlü gayri ahlaki hareketlere, kumar ve uyuşturucu gibi fena alışkanlıklara karşı korunmaları amacıyla,..." bir dizi önlemler sıralandı. Tutuklu çocukların, "can, ırz ve mal emniyetinin sağlanması, cezaların insan onurunu kırmayacak biçimde yerine getirilmesi... çocuk koşuallarında görev alacak personelin olgun yaşta, evli, çocuk sahibi, müşfik ve ahlaken mazbut kişilerden seçilmesi, ... koşualların sık sık gece ve gündüz habersiz denetlenmesi...gayri ahlaki hareketlere kesinlikle yer verilmemesi" istendi.⁴

Bu genelgeye olumlu bir gelişme gözüyle bakabilir

miydik? Belki... Tüm iyimserliğimizi ortaya koyar, en azından, yakınılan uygulamaların düzelmesini beklerdik. Eğer genelgeden iki gün sonra, Çocuk Mahkemeleri'nin daha beş yıl ertelenmesini isteyen yasa önerisi Meclis Başkanlığı'na sunulmasaydı....

6- UMUTLAR 1992'YE KALDI

27 Mayıs günlerinin ülkemizde özel bir yeri var. 27 Mayıs'lar değişik kesimlerde, farklı biçimlerde anılıyor. Hiç kuşku yok ki 27 Mayıs'ın geride bıraktığı en Önemli kalıt, daha sonraları yok edilen 1961 Anayasası. Şimdi bunlara bir yenisi daha eklendi.

27 Mayıs 1987 günü Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na, Başbakan Turgut Özal'ın imzasıyla, Çocuk Mahkemeleri Yasası'nı değiştiren bir tasarı verildi.¹⁵ Değişiklik önerilerinin, Meclis Başkanlığı'nın 9 Haziran 1987 günlü onayı ile Adalet Komısyonu'na gönderildiği sırada, 2253 sayılı yasanın çocuk mahkemelerinin tüm yurttaki kurulması için öngördüğü beş yıllık süre çoktan geçmiş, iktidar, uygulamakla yükümlü olduğu yasayı savsaklamanın sorumluluğunu üstlenmiş bulunuyordu.

Yasalarla çelişenler, sokaktaki yurttaşlar, hele çocuklar olsaydı, başlarına neler gelmezdi? Suç işlemekte direnen yumurcuklar, usları başlarına gelsin diye sübyan koşuallarına gönderilmezler miydi? Siyasal yetke, hukuksal konulara daha değişik açıdan yaklaşıyor. Erteleme tasarısının gerekçesinde, "Çocuk Mahkemeleri'nin.... 1 Haziran 1987 tarihinde... bütün yurttaki kurularak faaliyete geçirilmiş olmaları gerekmektedir. Ancak söz konusu kanunda öngörüldüğü şekilde her il ve ilçede çocuk mahkemesi teşkil edilmesinde bir takım zorluklar ve noksanlıklarla karşılaşmaktadır.... Bu gün 4278 olan kanuni c.savcısı kadrosunda ise, 665 olmak üzere toplam 1777 münhal bulunmaktadır. Sözü edilen kadro münhalleri karşısında, her il ve ilçede birer çocuk mahkemesi kurulması halinde, adli yargı hizmetlerinde gecikme ve tıkanıklıklara sebep olacağı aşikârdır.... Çocuk mahkemelerinin her il ve ilçede değil, sadece illerde ve nüfusu 100.000'in üzerinde bulunan ilçelerde kurulması yoluna gidilerek, söz konusu mahzurun ortadan kaldırılması amaçlanmıştır..." deniliyor.

Bilinen ve üzerinde yeterince durulmayan nedenlerle yargı hizmeti zaten tıkanıklık içinde. Gerçekleşmeyecek önceliklerle çocukları ikincil düzeye itmenin, kimseye katkısı olmayacak.

Erteleme tasarısının gerekçesinde, yaşanan olaylara uygun düşmeyen değerlendirmeler var. Mahkemelerin kurulamayışına karşın, 2253 sayılı yasanın geçici 2. maddesi uyarınca, "...küçükler tarafından işlenen suçlarda, soruşturma ve kovuşturmaların... Yasa'da belirtilen esas ve usullere göre yapıldığı,.... tedbir ve uygulamalara devam edildiği.." bildiriliyor. Yani Çocuk Mahkemeleri Yasası, işlevlerini yerine getiren, canlı bir

belge gibi niteleniyor.

Gerçekten böyle mi? Çocuk Mahkemeleri Yasası'nın 19. maddesinde, 15 yaşını bitirmeyen sanıkların hazırlık soruşturmasını doğrudan C.Savcılarının ve yardımcılarının yürüteceği yazılıyken, küçükler yine karakolda sorgulanıyorlar. Yargıçlar karar verse bile, inceleme raporlarını hangi uzmanlar hazırlayacak, küçükler hangi eğitim ve sağaltım kurumlarına gönderilecekler? Böylesine bir örgütlenme gerçekleşmedi.. Duruşmalara dinleyici alınması bir yana, yasanın 40. maddesinde, çocukların yargılanmalarının basında yayınlanması kesinlikle yasaklanıyor. Oysa, yargılanan çocukların öyküleri, renkli basının en çok ilgilendiği konular arasında.

Yeni tasarının getirdiği en önemli yenilik, gerekçede açıklandığı gibi, "...kanunda öngörülen nitelikleri taşıyan hakimlerin bu mahkemelerde istihdam edilmelerini temin etmek için, beş yıllık süreye ihtiyaç olduğunu dikkate alarak... çocuk mahkemelerinin en geç 1 Haziran 1992 tarihine kadar..." kurulmasını öngören düzenleme oldu. Böylece, 1979'dan bu yana, "yasası var kendisi yok" çocuk mahkemelerinin kuruluşu, üçüncü kez, hem de 1992'ye kadar ertelenmiş oldu.

Yıllar yılı çözümsüz kalan ekonomik ve siyasal sorunların öncelikli yeri, birçok yaşamsal konuyu ikincil düzeye itti. Kimse, kendi başına gelmedikçe, en çağdışı uygulamaları bile, üzerinde yoğunlaşmaya değer bulmuyor. Bireysel mutluluk arayışlarının "bir lokma - bir hırka" sınırına takıldığı günümüz ortamında, sübyan koşulları, çocuk mahkemeleri, bu acıları yaşamayanlar için, gereksiz ayrıntılar kalıyor. Öğrenildiği zaman toplumu sarsan çarpıklıklar, ardından gelen daha korkunç olayların etkisiyle, su yüzündeki yazılar gibi dağılıp gidiyor. Kanıksamaya dönüşen ilgisizlik, kendi ivmesinde büyüye büyüye, tüm çağdaş değerleri yutan, gelişme yollarını tıkayan koskoca bir dev oluşturuyor. Zorla benimsenilen bu duyarsızlık, yarattıkları yapay fırtınaların ardına sığınan yöneticilerin işine geliyor.

Çocuk mahkemeleri ne oldu? Önemli günlerde çocuklar üzerine yine söylevler verilecek. Şenlikler kurulup, türküler okunacak. Tüm dünyada Uluslararası Çocuk Günü'nün kutlandığı 1 Haziranlar, Türkiye'de, gerçekleşmeyen çocuk mahkemelerinin buruk yıldönümü olarak anılacak.

Mahkeme de var, zindan da...

Nasıl olsa, çocuklar da büyüyecek.....

- 5) Sami Selçuk "Ceza Hukukunun İnsancıllaşması ve Yargılama Diyalektiğinin Sağlanması", *İzmir Barosu Dergisi*, Temmuz 1987, İzmir, S.7.
- 6) Melek Şen, a.g.y., s.54.
- 7) 2253 sayılı yasa, 21.11.1979 gün ve 16816 sayılı *Resmi Gazete'de* yayımlandı.
- 8) 2552 sayılı yasa, 10.11.1981 gün ve 17510 sayılı *Resmi Gazete 'de* yayımlandı.

9) Güney Dinç, *Cumhuriyet*, "Yarın Yürürlüğe Giriyor", 31 Mayıs

1982.'

- 10) Veli İnanç, *İngiltere'de Çocuk Mahkemeleri*, Yeni Cezaevi Matbaası, Ank.
- 11) "Her Şey Güllük Güllüştür", *Nokta*, Yıl 5, Sayı 20, 24 Mayıs '1987, S.50-51.
- 12) *Adalet İstatistikleri 1985*, Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Ağustos 1986, Ank., S.73. "Bir Cehennem'in İyüzü, Sübyan Koşulları", *Nokta*, 24 Mayıs 1987, S.48-56.'
- 13) Oktay Akbal, "Çocuk Hükümlü ve Tutuklular Konusu", *Cumhuriyet*, 15.6.1987.
- 14) T.C. Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü'nün 27.5.1987 günlü ve 13/101 - 2062/01002 sayılı yazısı.